

Hur farligt är det att bo på Dalhem i Helsingborg?

Nu äntligen kom det reportage i Helsingborgs Dagblad som vi väntat på och som handlar om den sjuka inomhusmiljön som många lider av. 21-10-2004 bjöd jag in hyresgäster och en journalist att närvara. Så många som ett 40-tal hyresgäster hade infunnit sig tillsammans med journalisten och mig själv. Tommy Bergström från Helsingborgs Dagblad gjorde också en del intervjuer under mötets gång. Mötet var också ett sätt att ge hyresgäster på Dalhem en möjlighet att föra sin talan

kallade diarieutskrifter som alla gäller anmälningar från hyresgäster på Dalhem som har anmält till Miljökontoret om problem med sin inomhusmiljö. Dessa diarieutskrifter som jag har i min ägo är till i början på 2003. Vad som sen har hänt och hur många ytterligare anmälningar som har gjorts under resten av 2003 och under 2004 kan man spekulera om. Detta förstärker ytterligare de problem som vi har på Dalhem.

Hyresgäster som har allergiska och astmatiska besvär, ständig nästäppa, torra ögon,

Själv har jag under minst tio år fört en enviss kamp mot fastighetsägaren och inte minst mot Miljökontoret för att få rätsida på de problem som jag hävdar kommer av att min bostad har en dålig inomhusmiljö. När jag drabbades av ständig snuva och irriterade ögon förstod jag att något var fel, men jag förknipade inte genast att det kunde ha samband med att något i huset hade med mina symptom att göra. Inte förrän jag förstod att min vistelse i annan miljö gav mig förbättringar förstod jag att min bostad kunde vara orsaken till att jag ständigt drogs med problem.

rena gaskamrar och tog inte någon onödig risk när han undersökte kryppgrunden. Nu var det bara till att ta på gasmasken när han gjorde undersökningen. Protokollet från Nygårds undersökning är en enda lång uppräkningslista av cancerogena och allergiframkallande ämnen.

Nygård reagerade främst på de höga halterna av det giftiga ämnet akrolein. Det låg skyhögt över gällande gränsvärden. Men här fanns även höga värden av det cancerframkallande ämnet formaldehyd, säger Svante Nygård.

Protokollet från Nygårds undersökning är en enda lång uppräkningslista av cancerogena och allergiframkallande ämnen.

inför andra hyresgäster och att utbyta erfarenheter och att visa att det verkligen rörde sig om mer än ett fåtal som visade sig ha problem i sina bostäder och att deras hälsoläge i många fall var mer eller mindre allvarliga. Mötet var en stor framgång som verkligen visade på att problemen existerar och att de är så stora som jag har befarat.

Helsingborgshem och Miljökontoret har en gemensam strategi där de inte låter hyresgästernas talan få det utrymme som är ett måste för att inomhusmiljön skall kunna tolkas utifrån ett hyresgästperspektiv.

Den namninsamling som jag också har gjort och där jag på bara ett fåtal timmar fick in cirka 70 namn på mina listor. På Miljökontoret ligger också ett stort antal anmälningar från boende med krav på åtgärder i bostäderna. Själv har jag mer än ett 80-tal anmälningar, så

hudutslag, hjärtklappning, andningsbesvär, led- och muskelproblem är alltför många för att man inte skall ta det på största allvar. I det här sammanhanget skall vi inte glömma att det finns familjer som har husdjur och där dessa, exempelvis hundar och katter, lider och får precis samma symptom som övriga familjemedlemmar och följaktligen är en del i den problematik som fukt, mögel och kemiska emissioner kan ge.

Noteras kan också att när drabbade personer reser från sin sjuka bostadsmiljö sker en förbättring av deras hälsotillstånd. Många som har blivit drabbade förstår då att det är deras bostad som är roten till det onda. För att råda bot på sitt dåliga hälsotillstånd finns det bara två saker, antingen är det till att flytta eller att få till stånd en sanering av den sjuka bostaden så att den drabbade hyresgästen kan bebo sin bostad på ett riskfritt sätt.

2003 kom jag i kontakt med forskaren, toxikologen och patologen Tony Kronevi från Danderyd. Hans medicinska kunskaper är en stor hjälp i de sammanhang då man omger sig med hypotetiska spörsmål då frågorna ofta blir fler än svaren. Tony Kronevis insats för att hjälpa mig är all kommunikation som han har med olika myndigheter och där hans kunskap har firat triumfer i många olika sammanhang, mycket för att hans kunskap öppnar många stängda dörrar. Tack vare att jag kom i kontakt med Tony Kronevi öppnades också möjligheten till att få till stånd en mätning av inomhusluften. Denna mätning gjordes helt villkorslöst utan att vara bunden till några som helst villkor, därför är denna luftprovingsanalys kopplad till mätvärden som helt och hållet stämmer med verkligheten.

Konsultfirman "Institutet för inomhusmiljö och hälsa" i Upplands Väsby och miljötekniker Svante Nygård bestämde sig för att göra en mätning hemma hos mig efter att ha rådgjort med Tony Kronevi. I juli månad 2004 kom så Svante Nygård hem till mig och gjorde sin undersökning och mätning i min bostad. Av erfarenhet visste Nygård att kryppgrunder kan vara

I min bostad uppmättes också halter av giftiga ämnen som anges i mikrogram per kubikmeter. En total aldehydhalt av 15 l, $1 \mu/m^3$ varav Akrolein: $53,3 \mu/m^3$. Formaldehyd: $37,5 \mu/m^3$ och Acetaldehyd: $24,7 \mu/m^3$ samt Butanal: $35,6 \mu/m^3$. Aldehyder är generellt irriterande för ögon och luftvägar. Akrolein är ett mycket toxiskt ämne som kan orsaka mycket allvarlig irritation av andningsvägar och hud.

Akrolein har ett hälsoriskvärde på $0,2 \mu/m^3$ luft vilket har angetts av Minnesota Department of Health. Detta hälsoriskvärde gäller för ett medelvärde av akroleinkoncentration under 13 veckors tid. Om denna tid överskrids gäller ett hälsoriskvärde på $0,02 \mu/m^3$ för Akrolein. Märk väl ett hälsoriskvärde på $0,02 \mu/m^3$ och en totalhalt Akrolein på $53,3 \mu/m^3$ är en mycket stor hälsorisk. Långvarig inandning av exempelvis Acetaldehyd är satt till $9 \mu/m^3$. För Formaldehyd gäller $13 \mu/m^3$. Halterna i provet som gjordes av Institutet för inomhusmiljö och hälsa visar på att halterna överstiger de tillåtna gränsvärdena med råge. Noteras kan också att

Sanning!

Här finns ingen plats för sanningen när lögnen får breda ut sig.

Formaldehyd och Acetaldehyd misstänks kunna ge cancer.

Tony Kronevi, numera pensionär, som tidigare har arbetat som forskare på arbetslivsinstitutets enhet för toxikologi och kemi kallar luften i min lägenhet för en kemisk cocktail av cancer- och allergi framkallande ämnen, och det handlar inte bara om en enda lägenhet.

Många hyresgäster är drabbade på Dalhem. De boende lever farligt och något radikalt måste hända snabbt, säger han. Tony Kronevi har också anmält Helsingborgshem till internationella åklagarmyndigheten, men tyvärr har beskedet därifrån givit svaret att de inte anser att en förundersökning skall göras av den här anmälan. Något som Kronevi inte accepterar och han hoppas finna andra möjligheter att så småningom ändå kunna lösa det här.

Enligt en del människor finns det indikationer som tyder på att Dalhemsområdet skulle vara byggt på en soptipp. Enligt Miljökontoret säger man att man inte tror att det skulle ligga en gammal soptipp under bebyggelsen på Dalhem. Det är

Enligt en del människor finns det indikationer som tyder på att Dalhemsområdet skulle vara byggt på en soptipp.

väl en sak vad man tror och vad man vet. Om man tror något som myndighet är det en mycket vag förklaring som måste undersökas mer noggrant innan man lämnar det som en tillräcklig förklaring för att inte göra något ytterligare. Om man nu inte kan ge en garanti för att det inte kan finnas någon soptipp på området då kan man gå in och göra en geologisk undersökning. Rent hypotetiskt kan det finnas en deponi av restavfall under byggnaden som i princip kan ge samma

problem som om det fanns en soptipp. När Svante Nygårds undersökning konstaterade de höga akroleinvärdena frågade han mig om det fanns någon känd soptipp i eller i närheten av mitt hus. De höga mätvärdena av akrolein som uppmättes i uteplatsen var anmärkningsvärt höga. Helsingborgshem säger också att de följer utvecklingen. **Vilken utveckling** är det de menar? Att följa en utveckling där det finns så mycket sjuka människor kan man inte ställa sig avvaktande till, här gäller det att ta tag i problemen innan det blir en katastrof. Både Miljökontoret och Helsingborgshem är en enda stor katastrof. Helsingborgshem säger att de inte ifrågasätter miljöinspektörernas kompetens och att de är lyhörda för alla bostadsproblem och tar alla alarm och anmälningar på allvar. Det här är långt ifrån den sanning som borde finnas.

Den enkät det talades så mycket om och som Miljökontoret och Helsingborgshem är så stolta över borde de istället skämmas över eftersom det var en enkät som inte tog tillvara på helheten eftersom inte barnen

fick vara med i enkäten. Dessutom gjorde läkaren Kjell Andersson uttalanden som var direkt missvisande och där de etiska och moraliska värderingarna åsidosattes rent medicinskt av någon som kallar sig just läkare. Caroline Bernes är den miljöinspektör som har Dalhem på sin lott. Det är ändå märkliga uttalanden som har kommit från Caroline Bernes. När Bernes får frågan om hälsoriskvärdet för akrolein menar hon att det hälsoriskvärde som lämnats av

flera oberoende instanser och som avser en långtidsexponering påstår Bernes att det bara finns ett värde oavsett exponering och det är värdet 2,0. Var hon har fått det ifrån kan hon väl bara svara på själv. Att hon dessutom säger att hon ville uppmärksamma Länsstyrelsen på det felaktiga i att vi har en uppgift som ger oss värdet 0,2 μm^3 som hon anser att Länsstyrelsen skall uppmärksammas på att så inte är fallet. Dessutom får hon frågan: Det talas mycket om "sjuka hus" I DAG: Har vi några sådana hus i Helsingborg? Svar från Caroline Bernes, miljöinspektör på Helsingborgs miljökontor: Inte vad jag känner till. Inte på Dalhem i alla fall. Detta är inte en sanning hon representerar

Hur kan man som miljöinspektör servera en sådan osanning till journalisten när det finns så många anmälningar registrerade hos Miljökontoret plus att Bernes själv har varit på ett antal besiktningar på Dalhem. Det

myndighetsmissbruk som Miljökontoret visat prov på är i sanning en provkarta på många övertramp och där många medborgare har kommit i kläm mellan myndigheterna. Efter att det här reportaget kom ut slog jag en signal till Miljökontoret för att Caroline Bernes skulle få ge mig en förklaring till hennes uttalande, men tyvärr hörde hon aldrig av sig. Jag ringde då till Gregor Holmgren (miljöchef) och sökte honom. Gregor Holmgren ringde mig någon dag senare och jag framförde mitt ärende till honom att Bernes uttalande inte var med sanningen överensstämmande och att jag var upprörd över att en miljöinspektör kan vara så långt ifrån sanningen. Gregor Holmgren svarade mig att Bernes inte skulle svara på några telefonsamtal över huvud taget, nu skulle hon ha en person som tog hand om hennes telefonsamtal. Gregor Holmgren motiverade detta med att hon var ung och oerfaren. När man gör uttalanden och har försökt

att föra journalisten bakom ljuset då har man gjort något som kan kosta på längre fram. **Myndighetsmissbruk** - Gregor Holmgren, vet du vad det innebär och vad det kan kosta om man kan få det i bevis?

Mitt ärende har hanterats hos Miljökontoret som har låtit Miljönämnden ta beslut och som sedan har låtit ärendet gå vidare till Länsstyrelsen där det har legat i cirka två år. Nu äntligen efter att Tony Kronevi har tryckt på hos både Länsstyrelsen och Miljökontoret har det kommit ett besked från Länsstyrelsen som har gett Kronevi möjlighet att komma in med ett yttrande i mitt ärende, en skrivelse som Kronevi just nu håller på med att förbereda och som ganska snart presenteras för Länsstyrelsen.

Jag hoppas verkligen att Tony Kronevis svar till Länsstyrelsen får dem att förstå allvaret som jag med flera står inför och att ekonomin inte får avgöra vad som är rätt eller fel när man skall ta hand om sina sjuka fastigheter. Fastighetsägaren har undersökningsplikt och efterbehandlingsansvar. När det gäller försiktighetsprincipen undrar jag vad den är värd när Miljökontoret låtsas som om den inte finns.

Jag undrar också över om Miljökontoret har presenterat alla fakta för Miljönämnden när de har presenterat mitt ärende. Jag har en känsla av att vissa delar i mitt ärende inte har kommit till Miljönämndens kännedom. Kan det gå under bristfällig miljöinformation? Det finns några rader som lyder så här:

Försvarande av miljökontroll där någon bryter mot miljöbalken genom att inte ge in handlingar eller redovisa felaktiga uppgifter, eller dels en mer preciserad informationsskyldighet.

Börje Wigström